

ZÁRÓDOLGOZAT

Kocsis Eszter
Ménestgazda felsőoktatási szakképzés

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Georgikon Campus
Állattenyésztési Tudományok Intézet
Ménegazda felsőoktatási szakképzés

LÓ KÜLLEM- ÉS MOZGÁSBÍRÁLATA

Belső konzulens: Dr. Bartos Ádám
egyetemi docens

Belső konzulens intézete/tanszéke:

Élettani és Takarmányozástani
Intézet

Takarmányozástani és Takarmányozás-élettani
Tanszék

Készítette: Kocsis Eszter

Készthely
2024

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	3
2.	Irodalmi áttekintés.....	3
	2.1. Lovak kinézete (színei), felépítése általánosságban.....	3
	2.2. Küllemi bírálatról általánosságban.....	8
	2.3. Küllembírálat és további lényeges körülményi pont.....	11
	2.3.1. A bírálatot befolyásoló tényezők.....	14
	2.3.2. Küllem bemutatása.....	20
	2.4. Mozgásbírálat/mozgás bemutatása	22
3.	Anyag és módszertan.....	27
4.	Vizsgált eredmények és értékelésük.....	28
	4.1. Kérdőív.....	28
	4.2. Következtetések, javaslatok.....	38
5.	Összegzés.....	39
	Felhasznált irodalom.....	40
	Melléklet.....	42
	Köszönetnyilvánítás.....	43

1.Bevezetés

Záródolgozatomban a ló küllemét-és mozgását bíráló irodalmak, illetve tapasztalataim, feljegyzések alapján vizsgálom, boncolgatom-e témát. Illetve leírom saját megfigyeléseimet, a témával kapcsolatban. Céлом, hogy a szakdolgozatomban, az ezt olvasók habár csak egy kis darabkájába, betekintést nyerhessenek, valamint, hogy bemutathassam a lovak (számomra) elképesztően érdekes mozgásának, illetve küllemének legfontosabb bírálati szempontjait.

Záródolgozatomban szeretném körbejárni e-témát és akár segítséget nyújtani a későbbiekben azoknak az ismerőseimnek, barátaimnak akik ebben esetleg nem jártasak. Természetesen azt mindenki maga dönti el, hogy neki éppen mi a prioritása egy lóval kapcsolatban, milyen magas legyen, milyen legyen a testfelépítése, mire szeretné „használni” (és még sorolhatnám) az adott lovat.

Általánosságban a lovaktól elvárják az emberek, hogy ne csak szépek legyenek, hanem jók is. De pontosan milyen lovakra mondhatjuk azt, hogy szépek illetve, hogy jók? Milyen pontozási módszereket használunk ma? A következőben erre is keresem a válaszokat. Záródolgozatomban a szakmabeliektől is nyerek válaszokat illetve a lovas világban tevékenykedőktől is, ez által még jobban körbejárva ezt a témát.

2.Irodalmi Áttekintés

2.1. Lovak kinézete (színei), felépítése, általánosságban

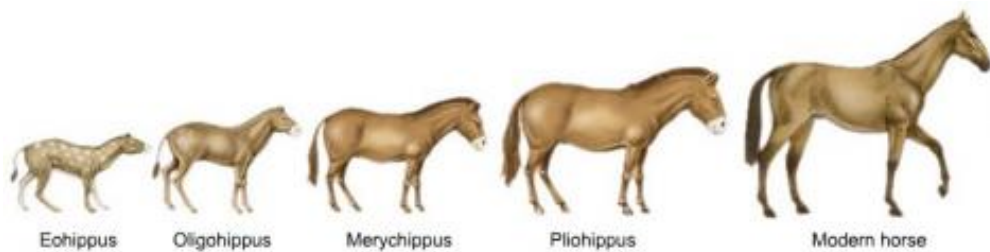
Mielőtt belekezek témám részletes kifejtésébe, szeretnék néhány dolgot ismertetni a lovakról, kinézetükről, felépítésükről.

A lovak a páratlanujjú patások, emlősök osztályába, azon belül pedig a ló félék családjához tartozó faj.

“A ma ismert ló hosszú törzsfejlődés során vált olyanná, amilyennek ma ismerjük. Ez a törzsfejlődés több mint 60 millió évre nyúlik vissza. Az első „ősló”, az Eohippus a 75 millió évvel ezelőtt élt Condylarthrus fajok egyikéből fejlődött ki, melyek a kutyanál nem voltak

nagyobbak, lábaikon öt-öt ujj volt, és minden ujjukon pataszerű elszarusodott képződményt viseltek.”

(Kökény Júlia, 2023, (<https://juliafarm.gportal.hu/gindex.php?pg=36973109>))

(Ábra1, <https://www.5mp.eu/web.php?a=vadlegelo&o=2xnaE6cRyo>)

A ló szőrének színe attól függ, hogy az állat bőre mennyi pigmentet, illetve természetes festékanyagot tartalmaz. Ha a lovak színeiről beszélünk megkülönböztethetünk kevert illetve alap színeket

Számtalan féle színű lovat tudunk megkülönböztetni. A gyakorlatban azonban ennek csak kis részét használjuk. Színek esetén alapszínekről és összetett, vagy kevert színekről beszélünk. Alapszínek közé tartozik a szürke, a fekete, a pej, és a sárga. A kevert színek közé a tarka és a deres tartozik. Összetett színek közé tartozik a tarka, krémszínű, fehér vagy albínó. (Dr. Bartos Ádám, 2024)

A lovak színét esetenként nem könnyű meghatározni. Ilyenkor érdemes az orrnyílások, a végtagok, illetve az állat hosszú szőrzetének árnyalatait megtekinteni, hiszen ezek tónusai segíthetnek a ló színének megállapításában (sörény, illetve a fark). Most a főszínekre fogok kitérni, de ahogy említettem számtalan más színű lovat is megtudunk különböztetni. (INTERNET2, <https://lovam-lovasok.hu/a-lo-szine/>)

(Ábra2:<https://juliafarm.gportal.hu/gindex.php?pg=36973109>)

A fekete színnél, mind a fedőszőrök mind a hosszú szőrök feketék, vagyis a farok, valamint a sörény fekete. Fekete lovak esetében azonban előfordul, hogy nyáron kissé “kifakulnak” így barna árnyalatot vesz fel, ezt hívjuk nyári feketének. A fekete színű lovaknál a pigmentált bőr a jellemző. Egyéb árnyalatai lehetnek még a: koromfekete, bársonyfekete, hollófekete.

(Ábra3:<https://horseyhooves.com/black-horse-breeds/>)

Szürke lovak nem születnek, ugyanis születésük pillanatában még sötét, akár fekete színűek és csak a későbbiekben „öszülnek”, világosodnak ki. Ez általában a szemek és orr környékén, lesz először látható majd később kiterjed az egész testfelületre is. (Iowa, 1913, [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ia800708.us.archive.org/view](https://ia800708.us.archive.org/view_chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/)

archive.php?archive=/28/items/crossref-pre-1923-scholarly-works/10.1007%252Fbf01696876.zip&file=10.1007%252Fbf01704285.pdf)

Egyéb más színű lovaknál is előfordulhat, hogy a ló szőrzetében fehér szőrszálak jelennek meg, koruk előrehaladtával, ezt nevezzük tűzöttségnek.. Szürkéből lehet legyesszürke, pisztrángszürke (kicsi piros pettyek), ezüstszürke, stb..

(Ábra.4,<http://saddle.hu/pont.hu/32/lovas-idezetek> - Szürke ló)

(Ábra5,<https://loszingenetika.com/2018/09/24/tuzottseg-white-ticking-rabicano-white-pattern> s/ Acélszürke ló)

Az Ábra5-ös képen egy acélszürke lovat láthatunk, de megkülönböztethetünk még tűzött-pej, sárga, fekete lovakat is.

Sárga lovaknál mind a sörény mind a farok vöröses színű (sötét barnától, a világos barnáig). Fekete szőrszálak nem boríthatják az állat testét, ha mégis található akkor minden bizonnyal nem sárga lóról beszélünk. A sárgának még egyéb változata a mosott sörényű sárga. Pej lovak esetén a sörény, farok (hosszú szőrök) illetve a láb végek fekete színűek az állat szőre (rövid szőrök) pedig barna. De mint a legtöbb színben itt is lehetnek egyéb változatok (gesztenyepej, stb..).

(Ábra6, <http://horses-forever.hupont.hu/4/loszinek>)

Tarka lovakra jellemző a foltosság, általában testüket fekete, barna, vagy fehér különböző nagyságú foltok díszítik.(Ábra2)

A legősibb ló szín a fakó. Fedőszőréből hiányoznak a melegebb árnyalatok. Itt megkülönböztethetünk egérfakó, mogorófafakó, stb..színeket is.(Ábra2)

Deres lovaknál a fej, illetve a láb végek szőrének színe sötétebb, maga a ló teste világos. (Dr.Bartos Ádám, 2024) Ábra7-képen egy pej fakó lovat láthatunk.

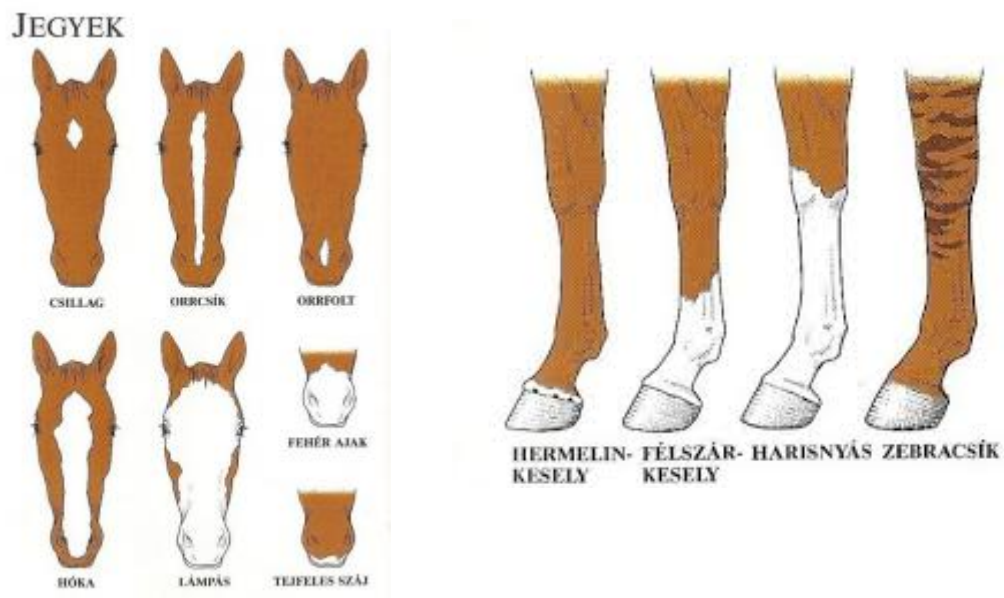

(Ábra7, <https://hu.pinterest.com/pin/676384437781691561/> -Pej fakó ló)

Ha a lovak színeinél tartunk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a jegyeiket, illetve a pata szín változatait sem, melyekről egy külön ábrát szúrtam be, a könnyebb szemléltetés érdekében.(Ábra8, Ábra9, Ábra10,)

(Ábra8,https://utalomamatekot.5mp.eu/web.php?a=utalomamatekot&o=nYLMY_XLXG)

(Ábra9:<https://ligetlovarda.hu/l%C3%B3-f%C5%91bb-sz%C3%ADnei-%C3%A9s-jegyei>

Lovak jegyei, Ábra10, <http://fokusz-paci.hupont.hu/8/a-lo-jegyei> Lábakon lévő jegyek.)

A hét fő kategória mellett azonban még számtalan ló színt, illetve kombinációt, elnevezést különböztethetünk meg, ám mivel feladatom a lovak küllem-és mozgásbírálat téma, kutatásom e részét a későbbiekre hagyom.

(INTERNET3, <https://loszingenetika.com/szinek/alapszinek>,

INTERNET4, <https://lovasmania.hu/lo-szinek/>,

INTERNET5, <https://lovam-lovasok.hu/a-lo-szine/>)

2.2. Küllemi bírálatról általánosságban

“A lótenyésztésben nagyon fontos szerepet játszik már évek óta a speciális „tudományos” szemlélet a lovak megítélésében, kiválasztásában. A Kikkuli mesternek, i.e. XIV. században különböző forrásokból (agyagtáblára vésve) találunk feljegyzéseket arról, hogy azok a lovak amelyek nem bírnak napi 150 km teljesítményre való felkészülés terhelését, nem szabad tovább tenyészteni.” (Dr. Bodó Imre, 1998)

Tehát ez, hogy ma egyre jobban figyelnek arra milyen “állat” kerül elénk nem újdonság.

Idővel ahogy a fajt házasították, a lovak megítélésében a küllem egyre fontosabb szerepet játszott. Előfordult, ahogy ma a divatban is megfigyelhető, hogy az adott kor kedve szerint/ tetszése szerint alakította és sokkal inkább előtérbe került mint az, hogy adott esetben mire akarták használni, mi volt a céljuk az adott állattal.

Ezzel kapcsolatban idéznék egy régen íródott idézetet, amely remekül bemutatja az előbb vitatott témát:

„Sok ember csak czirkalomba és rőfbe helyezetteti legnyagyobb lóismeretét... Volt nekem egyszer egy gyeplős szürkém, mely rossz útban 5 ½ nap alatt Debreczenből Pestnek és Ürménynek engem Bécsbe vitt; de rőf szerint nem ért egy baltanyelet, és egy Bécsi Barom orvos Professzor látván s vizsgálván azt dögnek cirkalmazta.” (Gróf Széchenyi, 1828, <https://mek.oszk.hu/06900/06915/06915.htm#3>)

Az elmondottakat megerősíti egy 1926-ban kiadott a Magyar Lovassport Egyesületek Országos Szövetségének valamint Társegyesületeinek hivatalos lapja, hogy bizony az, hogy hogyan néz ki egy ló nagyon sokat elárul, hogy mire tudjuk a továbbiakban használni. (Dr. Massány Ernő, 1926,

https://adt.arcanum.com/hu/view/SzentGyorgy_1926/?query=k%C3%BCllemi+b%C3%ADr%C3%A1lat+lovakn%C3%A1l&pg=193&layout=s)

Attól függően tehát mire szeretnénk használni az állatot kell bírálunk is. Mielőtt elkezdenénk részletesen belemenni a küllem illetve a mozgásbírálat rejtelseibe, a legfontosabb kérdést ne felejtjük el feltenni magunknak, az pedig nem más mint, hogy: Milyen célra/szándékkal szeretnénk az adott lovat alkalmazni? Csupán csak hobbi célra? Nézegetni, gyönyörködni benne? Kirándulási szándékkal szeretnénk lovat? Lovagolni, csupán csak szabadidős tevékenység képpen? Vagy komoly versenyzési szándékkal hajtani? Netán csak tenyészteni? Célunk az adott állattal, pénzt is keresni, hogy ne csak kimenő, de befolyó („hasznunk”) profitunk is legyen? (Dr. Pataki Balázs, 2024)

A fenti kérdéseket először meg kell vizsgálnunk, hogy a megfelelő paramétereknek megfelelően bíráljuk el az adott lovat, ezáltal a “tökéletes” állatot tudjuk magunknak

kiválasztani. Példaképpen, ahogy Horváth József - Komarek Levente is említi a „A világ mezőgazdaságának fejlődési tendenciái” című 2020-ban irodalomban, az angol telivér fajta ilyen paraméterek tekintetében a sportló kategóriában indulhatna el. (Horváth József - Komarek Levente, 2020, <https://mersz.hu/kiadvany/766/info/>)

Miután az alap kérdésekre a megkaptuk a válaszokat nézzük milyen követelményeknek kell megfelelnie a lovaknak. Ezeket a következők szerint két csoportra lehet osztani. Az egyik szaknyelven: a belső értékmérő tulajdonságok, a másik csoport pedig a külső értékmérő tulajdonságok (leíró bírálati lap alapján). A belső értékmérő kategóriában Dr. Pataki Balázs előadása alapján a következőképpen tudjuk vizsgálni.

Belső értékmérő tulajdonságok:

- 1. Vérmérséklet
- 2. Természet
- 3. Munkakészség
- 4. Kitartás
- 5. Tanulékonyság
- 6. Együttműködő készség

(Dr. Pataki Balázs, 2024)

Vérmérséklet vagyis más szóval temperamentum nagyon fontos tulajdonságok egyike. De mit is értünk ez alatt? Jurányi Róbertné, Gubicza Sándorné, Munka-és-Tűzvédelem című 2020-as könyvében tökéletesen leírja, és ez habár az irodalomban emberek tekintetében lett csoportosítva, lovakra is ugyanúgy igaz. Négy csoportra tudjuk ezek szerint osztani. Az első ilyen csoport az erős és kiegyensúlyozott, a második az erős, de ugyanakkor kiegyensúlyozatlan, a harmadik a gyenge, de kiegyensúlyozott, a negyedik pedig a gyenge és kiegyensúlyozatlan. (Jurányi Róbertné-Gubicza Sándorné, 2020, <https://mersz.hu/kiadvany/648/info/>)

Az előbbieken felsorolt típusok alapján tudjuk tehát csoportosítani a lovakat vérmérsékletük, természetük szerint (flegmatikus, phlegmatikus, melankólikus, melancholicus, sanguinicus, szangvinikus, kolerikus). Ám itt fontos megemlíteni azt, ahogy ezt egy 2008-as szakirodalomban is megemlíti Kovács Béla és Monostori Károly, hogy habár van ez a négy kategória mégsem lehet olyan szigorúan nézni csakúgy mint az embernél. Hisz azt rövid idő alatt megtudjuk állapítani, hogy az egyik ló szelídebb, készségesebb míg a másik ló makacsabb, akaratosabb személyiség. Azonban többnyire mégis ezekben a kategóriákban

tudunk gondolkodni.(Kovács Béla - Monostori Károly, 2008, <https://mek.oszk.hu/06300/06341/>)

A természetére is az előzőekben leírtak az érvényesek.Munkakészség, kitartás, tanulékonyság.Az együttműködő készségnél nem magyaráznám túl a dolgokat.

Külső értékmérő tulajdonságok (Leíró bírálati lap alapján):

- 1.Típus-nemi jelleg
- 2.Felsővonal (fej, tarkó, nyak (illesztés, hosszúság, íveltség), nyeregtájék (mar, hát, ágyék)
- 3.Elülső végtagok (lapocka, felkar, könyök)
- 4.Hátulsó végtag(kötés, far)
- 5.Lépés (szabályosság, térnyerése, rugalmassága)
- 6.Ügetés (szabályosság, lendülete, rugalmasság)
- 7.Vágta (szabályosság, lendülete, rugalmasság)

2.3. Küllembírálat és további lényeges körülményi pont

Ahhoz mérten mire szeretnénk használni a lovat elsősorban az állat alkatát kell megvizsgálnunk.Egy jó küllemű ló azt is jelenti, hogy az adott célnak megfelelően/sikeresen tudjuk hasznosítani, valamint előnyünkre tudjuk fordítani.(Dr. Pongrácz László et. al., 2011)

Idézve Dr.Pataki Balázs bemutatójából “A helyes bírálatnak funkcionálisnak kell lennie, vagyis az előnyös küllemi forma funkcionálisan is legkedvezőbb.A teljesítmény-tulajdonságokkal ellentétben, a küllem jól öröklődik.”.(Dr.Pataki Balázs, 2024)

Bírálatkor a következő típusokat különböztethetjük meg: szemle, leíró, sorrend megállapító, törzskönyvi (pontozós, lineáris)(Dr.Pataki Balázs, 2024).A pontozós rendszerek kicsit precízebbek mert ott mindig az adott testrésznek megfelelően pontoznak, előre megszabott pontozási rendszerben, ezt a Ábra17 szemlélteti.A lineáris bírálatkor, melyet az Ábra18 szemléltet, számokkal mutatják meg azt, hogy a jellemvonások mennyivel különböznek az átlagtól.(Dr.Bodó Imre et.al., 1998)

Ehhez kapcsolódóan pedig az Állattenyésztés és takarmányozás című könyv említést tesz arról, hogy számos egyesület bevezette magát a lineáris bírálatot.(HOI Nonprofit Kft., 2020, https://adt.arcanum.com/hu/view/AllattenyesztesTakarmanyozas_2020/?query=k%C3%BClle mi+b%C3%ADr%C3%A1lat+lovakn%C3%A1l&pg=68&layout=s)

Név:		Törzskönyvi száma:		Törzsi osztály és pontszáma:	
Fajta:					
A külső bírálati alkalmakkal felvett mérések					
Kör- mérték	Összet- tel	Szá- körmérték	Törzsi- hosszúság	Súly	
centiméter				kg	
100%	%	%	%		
A bírálat eredménye					
Elbírálandó			Legmagasabb	Elért	
			pontszám		
Össz- benyomás	Fajtajelleg	12	50		
	Nem jelleg	10			
	Szervezet	10			
	Arányosság	10			
	Fejlettség, izmoltság	8			
Test- alkat	Fej és nyak	4	34		
	Mar, hát, ágyék	5			
	Szűgy, mellkas, has	5			
	Far, nemi szervek	6			
	Elülső lábak	5			
	Hátulsó lábak	5			
Mozgás	Pasák	4	16		
	Lépésben	8			
	Ügetésben	8			
Összesen:			100		

Kelt:

Ábra17: Saját kézzel kifotózott kép - Lótenyésztők kézikönyve - Dr.Bodó Imre et al, 1998)A
bírálati rendszerek fejl., 60.old.

rendszert (az összbennyomás alapján történő osztályba sorolást) is alkalmazni kell (33. ábra).

LOBIRÁLATI LAP
/Melléklet 1 db törzskönyvi ellenőrzési lap/

Tkv. száma és neve: Neme:
Szül.éve: Alapszíne: Fajtája:
Tenyésztője:
Tulajdonosa:

Bírálat szempontjai	adható pontszám	kapott pontszám
1. Származás, elődök értékei	10	
2. Tipus, fajtajelleg	10	
3. Összbennyomás	10	
4. Külső korrektség	20	
5. Mozgás	20	
6. Sajátteljesítmény	30	
7. Szaporaság	20	
8. Ivadékok értékei	30	
Összesen:	150	

Kelt:

.....
BIRÁLOBIZOTTSÁG

33. ábra. Kiállítási, bírálati lap

Ábra18:Saját kézzel kifotózott kép - Lótenyésztők kézikönyve - Dr.Bodó Imre et al, 1998)A
bírálati rendszerek fejl., 61.old.

Bírálat esetén legyen az a fent említett bírálati típusok közül bármelyik, fontos, hogy a megfelelő környezetet biztosítsuk. Ami azt jelenti, hogy egy olyan alkalmas területet (legyen az bel- vagy kültéri) kell létrehoznunk, ami lehetővé teszi a nyugodt közeget és biztosítja megfelelő felszereléseket.

(Ábra11:Saját kép:Mslt Ménvizsga 2024, Nemzeti Lovarda)

Ahogy a képen is láthatjuk (Ábra11) a nézőknek is van külön elkerített rész amire ilyen bírálati eseményeken is fontos odafigyelnünk, hisz ezáltal későbbiekben se magát a lovat, se a bírálókat nem fogják zavarni az érdeklődők. A talaj egysíkú és egyenes, nem lehet göröngyös, vagy dimbes-dombos, hogy az állat mind a négy lábára szabályosan, hasonlóan terhelve megtudjon állni. Ha az eseményen van bármiféle dísz annak olyannak kell lennie ami nem hátráltatja a bírálat folyamatát, például nem ijeszti meg a lovat, stb... Abban az esetben ha több lovat is szeretnénk bírálni fontos, hogy kialakítsunk egy olyan helyszínt ahol a lovak tudnak várakozni, hogy mikor cserélődnek ne lehessen ebből bármiféle baleset vagy konfliktus. Valamint idő betartása végett, illetve gördülékenység szempontjából is nagyon praktikus tud lenni.

A fentiek voltak tehát a helyszínnel kapcsolatos legfontosabb pontok amikre nagyon fontos figyelnünk.

2.3.1. A bírálatot befolyásoló tényezőket

A továbbiakban szeretném ismertetni a magát a bírálatot befolyásoló tényezőket.

A bírálatot befolyásoló tényezőket 6 pontban szeretném kifejtetni. Az első a kor, hisz nem mindegy az, hogy egy 2 éves és egy másik két éves (azonos nemű) egyedet hasonlítunk össze vagy egy 2 és egy 3 évest. Ugyanis itt 1 év is nagyon sokat számíthat testalakulás szempontjából, de akár viselkedés szempontjából is. Az alábbi képpel szeretném szemléltetni ezt a pontot. Az első képen egy 2021-es születésű mén, a második képen pedig egy 2018-as évjáratú mén láthatunk.

(Ábra12:Saját kép:MSLT Ménvizsga 2024, Camelot IC, 2021-es születésű Mén, Czuczi István Felvezetőjével/ Tulajdonosával)

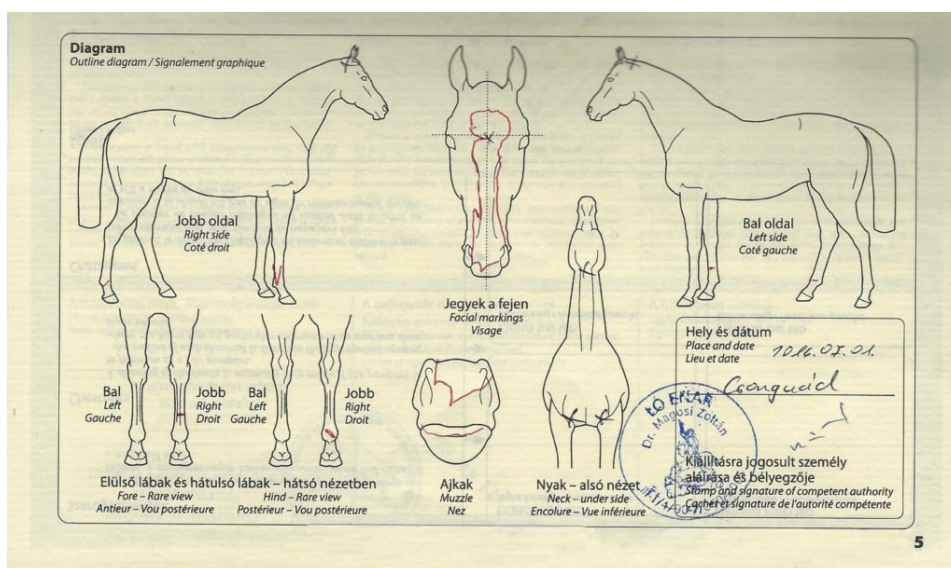
(Ábra13, Saját kép:MSLT Ménvizsga 2024; Noud, 2018-as születésű Mén és Felvezetője;
Töröcsik Máté Tulajdonos)

A fenti képeken látható mennyit is számítanak az évek egy ló testalakulása tekintetében. Mielőtt a lovat elkezdénénk bírálni a törzskönyvre, lóútlevélre, származási lapra (Ábra14, Ábra15) az azonosítás miatt szükség van. Miután mindent hiánytalanul megtaláltak, jöhet a ló méreteinek a felvétele, melyet az (Ábra16)-os kép ismertet. (Dr. Pataki Balázs, 2024)

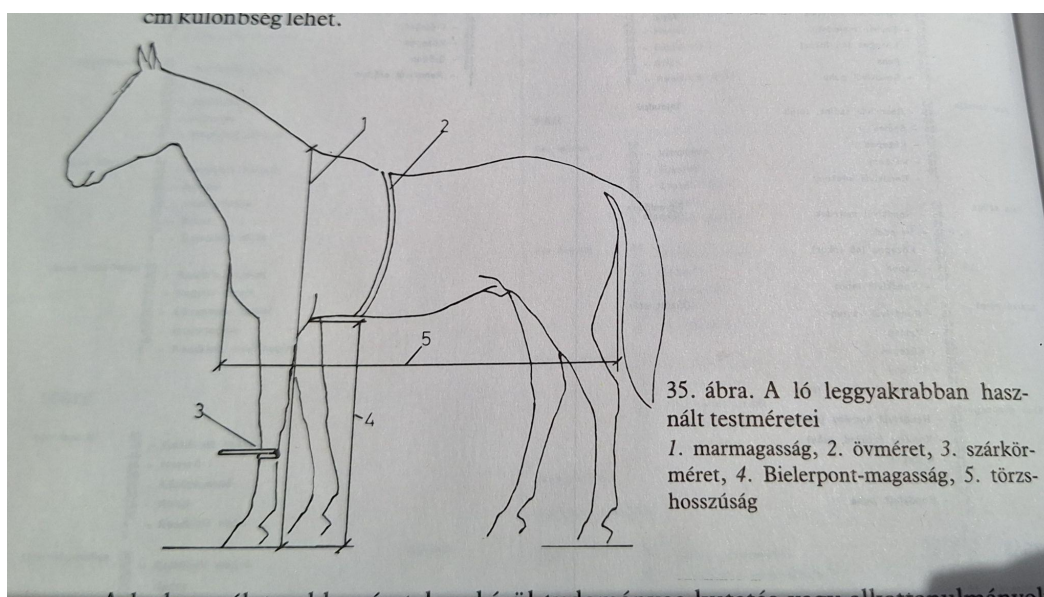
LÓÚTLEVÉL IDENTIFICATION DOCUMENT FOR EQUIDAE DOCUMENT D'IDENTIFICATION DES ÉQUIDÉS Magyar Sportlótenyésztők és Magyar Félvér Tenyésztők Országos Egyesülete H-1087 Budapest, Kerepesi út 7.		A ló azonosító száma <i>Identification No. / No. d'identification</i> Neve / Name / Nom FEI sportlós szám / FEINo. / No. FEI FEI sportló név / FEIname / FEI nom FEI <table border="1"> <tr> <td>Érvényesítés dátuma <i>Date of issue</i> <i>Daté d'émission</i></td> <td>A Nemzeti Szövetség 4 évenkénti érvényesítése <i>To be validated every 4 years by National Federation</i> <i>A valider tous les 4 ans par la Fédération Nationale</i></td> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"></td> <td style="height: 40px;"></td> </tr> </table>	Érvényesítés dátuma <i>Date of issue</i> <i>Daté d'émission</i>	A Nemzeti Szövetség 4 évenkénti érvényesítése <i>To be validated every 4 years by National Federation</i> <i>A valider tous les 4 ans par la Fédération Nationale</i>		
Érvényesítés dátuma <i>Date of issue</i> <i>Daté d'émission</i>	A Nemzeti Szövetség 4 évenkénti érvényesítése <i>To be validated every 4 years by National Federation</i> <i>A valider tous les 4 ans par la Fédération Nationale</i>					

Ennek a Lóútlevélnek mindig követnie kell a lovat, de önmagában tulajdonjogot nem igazol. / This passport must always follow the equidae, but constitutes no proof of ownership. /
 Ce passeport doit toujours accompagner l'équidé, mais il ne constitue pas un titre de propriété.

(Ábra14, Lóútlevél, <https://lovasszovetseg.hu/fei-id-es-fei-rc-igenylese/>)

(Ábra15:<https://lovasszovetseg.hu/wp-content/uploads/2019/01/lodiagram-1-1024x604.jpg>)

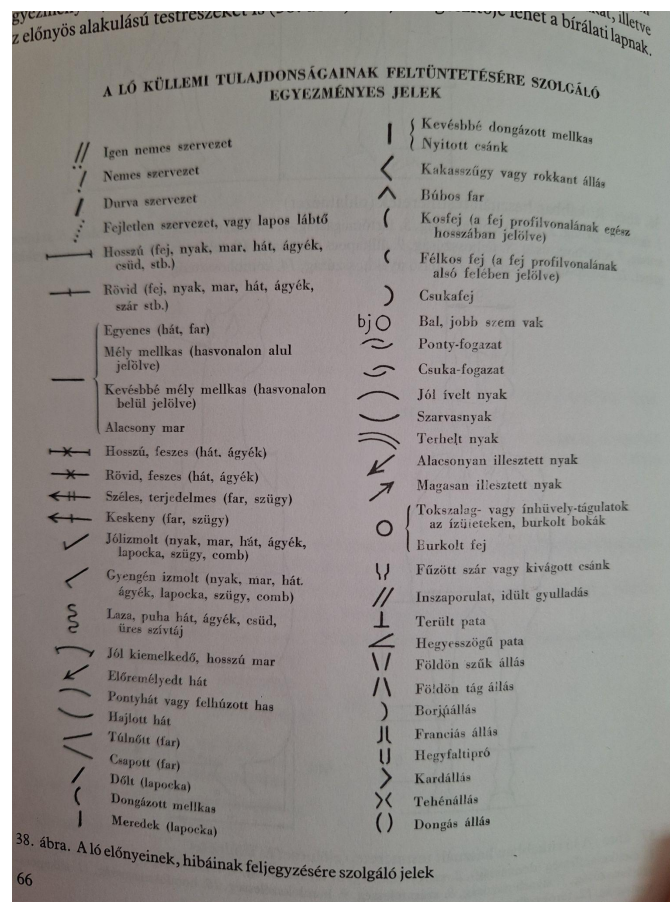
(Ábra16:Saját kézzel ki fotózott kép- Lótenyésztők kézikönyve-Bírálati rendszerek fejezet 64.oldal) Általánosságban marmagasságot, övméretet, szárkörméretet mérik meg.A marmagasságot mérhetjük, szalaggal, vagy bottal, a lényeg, hogy 5-12 cm különbség lehet a két mért szám között.(Dr. Bodó I., et. al. 1998)Az előbbieken kívül még más egyéb méreteket is felvehetünk, de azok inkább tudományos vagy kutatási céllal használt anyagokhoz használandók.)

Továbbá ami még hatással lehet a bírálatra a ló kondíciója, állapota, az évszak, az adott környezet, és a felvezető jelleme.(Dr.Pataki Balázs, 2024)

Attól függően milyen szándékkal bírálunk a következő csoportokat különböztetjük meg: kiállítás bírálat, leíró/összehasonlító bírálat (lineáris), törzskönyvezési bírálat (minősítő).

Kiállítási bírálatokon, ahogy azt több szakmabeli is alátámasztotta általában csak az adott rendezvényre érvényes az eredmény, hiszen csak az adott kiállításon meghatározott keretek között zajlott a pontozás (Dr. Bodó Imre et al., 1998; Dr. Pataki Balázs, 2024).A leíró bírálatot akkor alkalmazzuk ha szeretnénk egy ló paramétereit szemléltetni, de használhatjuk továbbá fiatal lovak leírására is.Ezt kifejezhetjük: szöveges, rajzos (Ábra19), állapotfelmérő formában is.Mellé pedig különböző felvételeket, képeket is csatolhatunk.(Dr. Bodó Imre et al., 1998; Dr. Pataki Balázs, 2024).

A törzskönyvezés szándékú minősítő bírálatkor idézve Dr.Pataki Balázst illetve kiegészítve, “Fajtánként eltérő formában, a tenyésztési program (szabályzat) és a teljesítményvizsgálati kódex által szabályozott módon minősítünk”.Tehát ekkor nem keverjük a nóniuszt a lipicaival, hanem csak az adott fajta tartozó egyedeket vizsgáljuk.Együttes tulajdonságuk, hogy néhány jellemvonásukat a fajtastandard szerint a vizsgált fajtában az optimális egyedek alapján bíráljuk.A számozások általában 1-5, illetve 1-10-es skálán pontozzák.A legrosszabb az 1-es alkalmatlant jelenti, a 2-es nagyon súlyos hibát, 2,5 súlyos hibát, a 3-as közepes súlyú hibát, 3,5-es megfelelőt, a 4-es jót, 4,5-es nagyon jót, az 5-össel pedig a kiválót fejezik ki.(Dr.Pataki Balázs, 2024)

Ábra19:Saját kézzel kifotózott kép-Dr.Bodó Imre et al., 1998, A bírálati rendszer fejr. 66.old.)

név: törzskönyvi száma: tkvi osztálya és pontszáma:
 születési és pontszáma: fajta:

A küllemi bírálat alkalmával felvett mérések

Méret	Összetétel	Szár- körméret	Törz- hosszúság	Súly
magasság				kg
centiméter				
100%	%	%	%	

A bírálat eredménye

Elbírálandó		Legmagasabb	Elért
		pontszám	
Össz- benyomás	Fajtajelleg	12	50
	Nemi jelleg	10	
	Szervezet	10	
	Arányosság	10	
	Fejltség, izmoltóság	8	
Test- alkat	Fej és nyak	4	34
	Mar, hát, ágyék	5	
	Szügy, mellkas, has	5	
	Far, nemi szervek	6	
	Elülső lábak	5	
	Hátulsó lábak	5	
Mozgás	Pata	4	16
	Lépésben	8	
	Ügetésben	8	
Összesen:		100	

Állat:
 Kelt:

(Ábra20:Saját kézzel kifotózott kép - Dr.Bodó Imre et al., 1998,) A bírálati rendszer fej.
60.old.)Pontozási rendszerek.Minimum, maximum adható pontszámok.

LEÍRÓ BÍRÁLATI LAP

Bírálati szempont	K/	M/	N/	Megjegyzés /
1. Tipus – nemi jelleg				
2. Felsővonal /				
2/a. Fej, tarkó				
2/b. Nyak (illesztés, hosszúság, íveltség.)				
2/c. Nyeregtájék (mar,hát,ágyék)				
3. Elülső végtag (lapocka, felkar, könyök)				
4. Hátsó végtag (kötés, far)				
5. Lépés				
5/a. szabályossága				
5/b. térmeyése				
5/c. rugalmassága				
6. Ügetés				
6/a. szabályossága				
6/b. lendülete				
6/c. rugalmassága				
7. Vágta				
7/a. szabályossága				
7/b. lendülete				
7/c. rugalmassága				

K - Kívánatos
M - Megfelelő
N - Nem megfelelő

.....
Bíró aláírása

(Ábra21:Saját kézzel lefotózott kép, 2024 MSLT Ménvizsgáról származó leíró bírálati lap. Álló bírálatkor alkalmazandó, frissebb bírálati pntozási szempontok.Fogatos állatoknál a kevésbé kifejezett mar a nézendő.Farnál a hosszt, izmoltságot, és a szögelést nézik.

Hátasló esetében a közepesen széles, de jól izmolt szügy az előnyös.A mellkas legyen mély, terjedelmes, közepesen dongázott. A lapocka, váll, felkarnál a szögelésre, izmoltságra, lazaságra fektetnek hangsúlyt mert ez mutatja a mozgás hosszúságát, akcióját, lendületét) Elülső lábakat oldalról tekintik meg a bírák.Figyelmesen megtekintik továbbá a lábállást, lábak általános állapotát, (csontkinövéseket, ízületi problémákat, csüd hosszát, (pata) szögelését, épségét, alakját, méretét, arányosságát, stb..)Hátulsó lábakat oldal irányból nézik és következőket figyelik meg: alcomb hossza, izmoltsága, csánk hossza, szélessége, állapota, száraz, csüd, párt, pata alakja, állapota, illesztése, lábállás.A hátulsó lábaknál hátulról a

következő szempontokat figyelik: lábállás (lábtengely), lábak állapota (csontkinövések, ízületi problémák, paták alakja, mérete, arányossága, állapota.)(Dr.Pataki Balázs, 2024))

2.3.2. Küllem bemutatása

Alapvetően a küllem bírálatnál az a legfontosabb, hogy a ló előnyös illetve hátrányos tulajdonságait is lássák, és megtudják vizsgálni a bírálók.(Dr.Bodó Imre et.al., 1998)A tenyészszelemléken, illetve kiállításokon bizottság bírál, akik általában 3-an vannak.(Földművelésügyi Minisztérium, 1956)

https://adt.arcanum.com/hu/view/MezogazdasagiErtesito_1956/?query=k%C3%BCllemi+b%C3%ADr%C3%A1lat+lovakn%C3%A1l&pg=1&layout=s . A bizottsági pontozás folyhat úgy le, hogy mind a 3 tag külön bírálati lapot állít ki és a bemutatás végén egyeztetnek.De bírálhatnak úgy is, hogy az elnök levezeti a szemlét, majd összeméri a két bíráló pontozását és az alapján határozza meg a továbbiakat így csupán egy jegyzőkönyvet írnak.A különbség a kettő között, hogy míg az első hamarabb megvan a második együttesebb, ”kollektívabb”.(Dr.Bodó Imre et. al., 1998)

Ahhoz, hogy valaki bírá lehessen, nem árt jó sok év tapasztalat, természetesen előfordul, hogy indítanak kisebb nagyobb létszámban „Bíráló tanfolyamokat”, de hiába a nagy érdeklődés ha a 10-12 emberből csupán 1-2 jut el oda, hogy valóban az is legyen, hiszen olyan tudást, gyorsaságot igényel, fajtaismeretet, stb, hogy nem tud ennek mindenki megfelelni.És az sem kizáró szempont, hogy több éves lovas tapasztalat kell ahhoz, hogy valaki bíraskodni tudjon.Az előbbieket Czuczai István a 2024-es MSLT Ménevizsgán előadott tájékoztatása

alapján is ezeket a következtetést tudjuk levonni, illetve megerősíteni.(Czuczi István, 2024,)

(Ábra22:Magyar Sportlótenyésztők Országos Egyesülete Facebook oldaláról mentett kép. Czuczi István előadást tart a MATE Campuson tanuló hallgatóknak.Én magam István mellett vagyok látható (ülök).A képen látható ahogy éppen az állóbírálnál lévő lovat figyeljük, elemezzük.,

https://www.facebook.com/photo/?fbid=801319905373721&set=pcb.801322728706772&locale=hu_HU)

Ha küllembírálatról beszélünk (amelynél biztosítottak a körülményekre jellemző korábban ismertetett pontok), nagyon fontos, hogy jól legyen felvezetve a ló és ez nem máson (ha természetesen valami más külső hatás nem zavarja meg a lovat) mint a felvezetőn múlik, mert a bírák e szerint tudják a lovat célravezetően pontozni.Fontos megemlíteni itt, hogy a felvezetőnek és a lónak magát a bemutatás részt, tehát a szabályos négy lábra állítást, lépést ügetést előzetes gyakorlás előzi meg.Kinézetileg csak úgy mint a lónak ápoltnak, alkalomhoz illő öltözetűnek kell lennie, ezzel is megtisztelve a bíráló bizottságot akik szintén megfelelő öltözetben pontozzák a lovakat (kalap, nyakkendő).

Bemutatáskor, mikor behozzák a lovat a bírák elé kell állítani szabályosan, négy lábra, az egyforma terhelés végett, hogy a bírák minden szögből megtudják vizsgálni.Itt nagyon oda kell figyelnie a felvezetőnek, hogy a ló ne tekintsen jobbra- balra és, hogy ne ugráljon,

mocorogjon, hanem előre nézzen. Felvezetéskor és állóbírálatnál, a felvezetőkantár orrszíjas, zablás legyen, hisz ezáltal könnyebb a felvezetőnek is a figyelmét a lónak magára terelni, ezáltal biztosítani a szabályos állást. A kantár semmiképpen ne legyen szemzós, motívumos lehet, de csakis olyan ami nem zavarja a bírálatot, tehát látható a fej alakulása a lónak. Felállításkor a bírák minden szögből megnézik a lovat majd a paták, lábak megtekintése után következhet a mozgásbírálat. (Dr. Bodó Imre et.al., 1998)

Ábra23: Saját kézzel lefotózott kép - MSLT Ménszemle 2024 - Först Hope Mén 2021-es - Szabályosan négy lábra állított ló, álló bírálatnál.

2.4. Mozgásbírálat/mozgás bemutatása

A következőkben szeretném levezetni a mozgásbírálat menetét valamint kifejtetni, hogy miután a küllembírálat megvolt a bírák mit néznek meg a lovon.

Ha a mozgásbírálati részt csoportosítani kell akkor két részre tudjuk osztani. Az első rész mikor a lóval együtt a felvezető először sétálva körbevezeti a rendelkezésre álló területen, majd ügetésben ugyanezt végre hajtják, később felvezető nélkül vágásban hajtják a lovat. Ekkor a bírának oldalról és szemből is meg kell vizsgálniuk a lovat, emiatt is történik mindez. Általánosságban 1-2 kört mennek mind a két jármódba, abban az esetben persze ha nem tudták megállapítani a megfelelő paramétereket a bírák, akkor lehet ebből több is.

A második rész a szabadonugrás. Természetesen ez attól függ milyen kategóriában bírálunk mert egy fogatos lónak nem kell olyan magasat megugrania mint egy díjugrató lónak. Szabadon ugráskor a lovat elengedik egy elkerített részben és fokozatosan emelve az akadály magasságát hajtják rá a teljesítendő feladathoz. Természetesen mindezt úgy kell végrehajtani, hogy az esetleges sérüléseket sántaságot elkerüljük. (From a presentation at the 7th World Equine Veterinary Association Congress, 2002, https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080602701391?casa_token=RcdKdttI22sAAAAA:A0_cuLZ1UXwQmCMD73OaZK5bP1l0MAcVw2V0w0vMBiKP_6gWA7rGO_h6GN184KuWyonCNPV32Dw) Itt a ló gazdája, ha úgy látja, hogy még van a lóban "kraft" kérheti az akadály magasabbra tételét, Dorota Lewzug 2013-ban végzett kutatása alapján melyben 32 lónak a szabadon ugrását pontozta 6 különböző bíró a következőket nézték: ugrási hajlandóság, ugrás rugalmassága, elülső-hátulsó munka, fej-nyak törzs munka. (Lewczuk, 2013, <chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjpcglclefindmkaj/https://aab.copernicus.org/articles/56/638/2013/aab-56-638-2013.pdf>)

Abban az esetben ha hátsólóról beszélünk, a mozgásbírálatnak van lovas alatt végrehajtandó feladatokból álló bemutató része is.

Mozgásbírálatkor a következőkre figyelnek a bírák: lendület, szabályosság mind lépés, mind ügetésben, (vágásban), rugalmasság, ütemesség, impulzus, akció, szabályosság. (Dr. Pataki Balázs, 2024)

Dr. Pataki Balázs és Czuczi István elmondása alapján az tulajdonképpen az összbenyomást nézik ha egy lóról van szó, ezt egy 2020-as tanulmány is alátámasztja. (Czuczi István, Dr. Pataki Balázs, 2024) Magdalena Sobczykńska, Tadeusz Jezierski, szintén megerősíti, hogy mozgásbírálatnál a legfontosabb dolog az, ha látszódik, hogy „össze van rakva egy ló” vagyis például ügetésnél az elülső paták nyomába lép szabályosan a hátsókkal, megvan a lendülete,

stb..ezek mind hozzáadnak egy lóhoz, és azonnal kitűnik.(Magdalena Sobczyńska, Tadeusz Jezierski*,2020/<https://www.igbzpan.pl/uploaded/FSiBundleContentBlockBundleModelTranslatableBlockTranslatableFilesElement/filePath/1842/str355-368.pdf>)

Hátasló bírálatkor a lónak mind a három jármódban, tehát lépésben, ügetésben, és vágásban kell lovas alatt mennie, díjlovagló négyszög nagyságú pályán. (Dr.Bodó Imre et.al., 1998)Itt csakugyan mint a felvezetők esetében a lovason nagyon sok múlik, ezért figyelni kell a kiválasztáskor a megfelelő lovas munka hátterére is(ló-lovas együttműködés).(Lorna Cameron et. al., 2023, https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080623006767?casa_token=VmHap9rRIT4AAAAA:u6ZSle5YFJvLK85FKvXGbgPaK5XKhGXXqn6BvUBaHFhE7KpVfE6HKE D1RNDn-WJ4jC7V606tuCpd)

Jobb illetve bal irányba is kell mind a három jármódban mennie a lónak.Itt a lendületesség, nagyon fontos ezért a lovasnak erre figyelnie kell, és nem szabad iram változtatásokat, egyéb utasításokat a lónak adni.Később nyereg nélkül folytatni kell a bírálatot, akárcsak a tenyészállatoknál.(Dr.Bodó Imre et. al., 1998)

A bírák nézik a lépéshosszt abban a lendületet, szabályosságot, ügetésben szintén annak a hosszát, lendületét szabályosságát, továbbá amit pontoznak a rugalmasság, ütemesség, impulzus.(Dr.Pataki Balázs, 2024)

Magyar Sportlövőszedők
Országos Egyesülete

Mérvizsga

Ló neve: _____

Színe: _____

Tenyésztő: _____

Mikrochip: _____

Születési év: _____

Azonosító: _____

Tulajdonos: _____

SZABADONUGRÓ BÍRÁLATI LAP

Bírálati szempont	Pontszám (1-10)	Megjegyzés
1. Készség		
2. Stílus		
3. Képesség		

.....

Bíró aláírása

(Ábra25: Saját kézzel kifotózott kép, 2024-es MSLT Ménszemléről származó lap,
Szabadon ugráskor figyelembe vett szempontok: készség, stílus, képesség.)

(Ábra24:Saját kézzel készített kép, MSLT Ménszemle 2024, Mének szabadon ugrása 2.nap.)

3.Anyag és módszertan

A következőkben a kérdőívet szeretném ismertetni melyet készítettem annak érdekében, hogy betekintést nyerhessek abba, hogy ma a szakmabeliek/lovas berkekben dolgozó emberek, hogyan állnak a boncolgatott témához.A kérdőívben, a válaszok előre megszabott, és kifejtős kérdéseket is tartalmazott.Magát a kérdőívet anonim módon lehetett kitölteni. 17 kérdést tartalmaz, és 50-en töltötték ki.A kérdőívet facebookon, a „Lovak bértartása, lovasoktatás”, „Lóetológia: viselkedés-gondolkodás-érzelmek”, csoportokban osztottam meg illetve a saját profilomon.

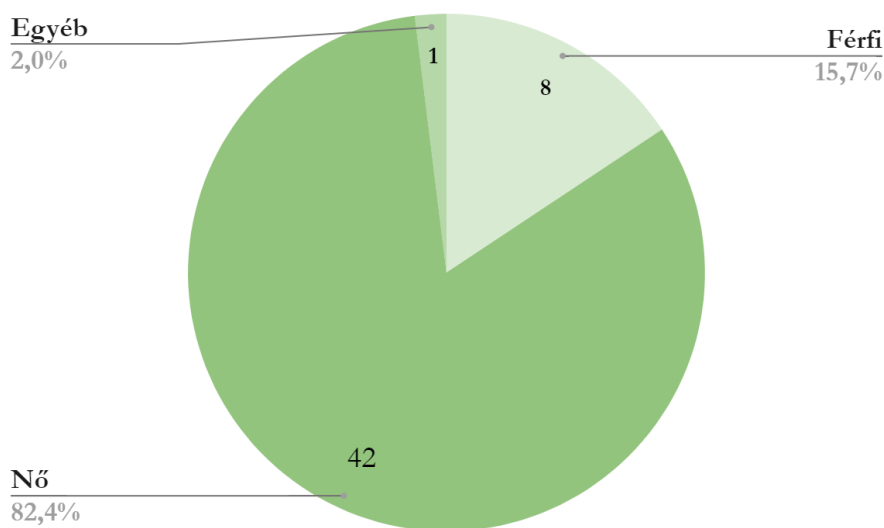
4. Vizsgálati eredmények és értékelésük

4.1. Kérdőív

1. kérdés

Neme?

Többségben nők töltötték ki a kérdőívet ahogy az ábrán látszik 8 férfi, 42 nő, és 1 nem kívánok válaszolni eredményeket kaptam.

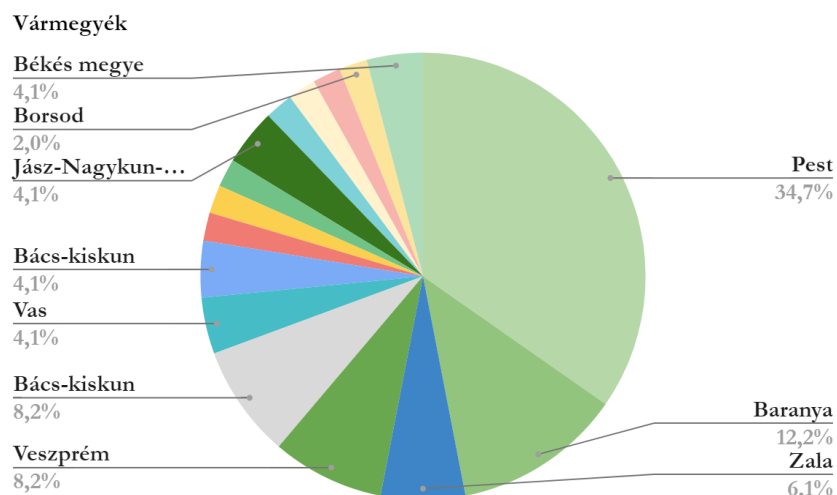
Ábra26

Nemek eloszlása.

2. kérdés

Ön melyik vármegyében lakik?

Többségben Pest vármegyéből származók töltötték ki. A többi vármegyéből legtöbben Baranya, Bács-kiskun, és Veszprém megyéből voltak.

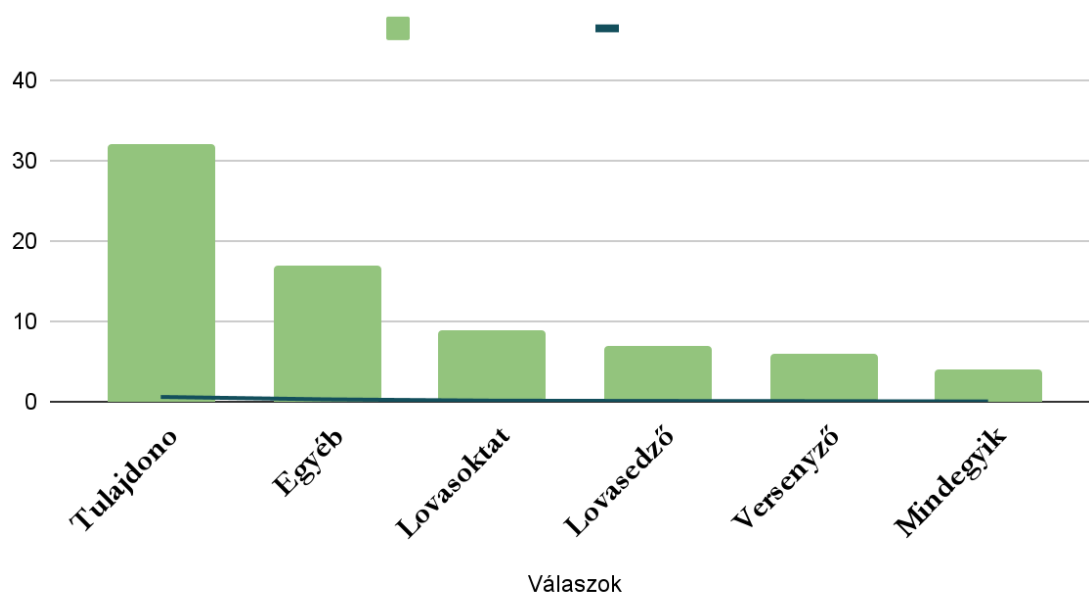
Ábra 28
Vármegyék eloszlása.

3. kérdés

Foglalkozik e lovakkal? Ha igen milyen minőségben?

A megkérdezettek közül 50-ből, 38 embernek van lova. 50 emberből 7 rendelkezik lovasoktató papírral. 6 ember versenyzik, 9-en pedig lovasoktatók. Az előbbi 9 ember valószínűleg nem rendelkezik edzői papírral hisz akkor a „Lovasoktató(edzői papírral rendelkezik)” mezőt jelölte volna be. Az alábbi ábra szemlélteti az eredményeket. Érdekes, hogy 4 ember is megjelölte a „Mindegyik” mezőt. Azonban azt fontos megemlítenem, hogy mivel 3 mezőt is megjelölhetnek az válaszadók, lehet valaki versenyző, lovasoktató, illetve

Lovakhoz való viszony felmérés.

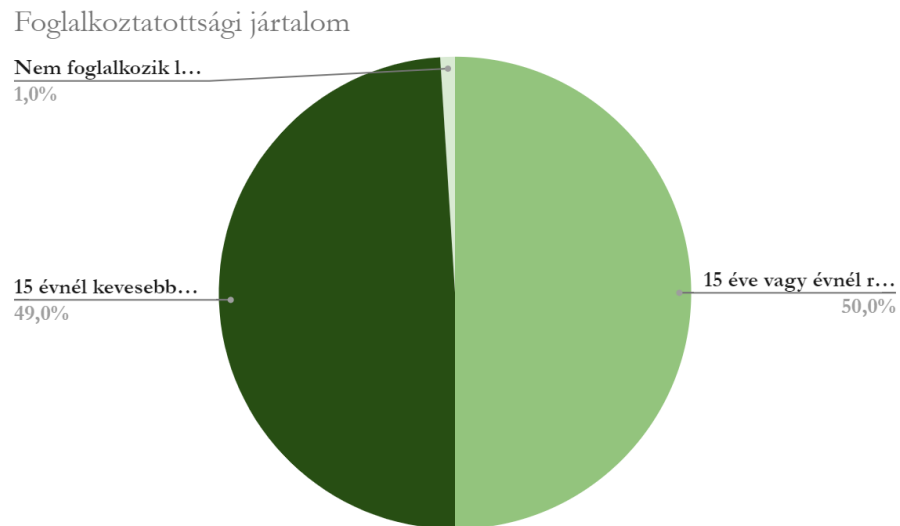
Ábra29

Lovakhoz való kapcsolódás felmérése.

4. kérdés

Mióta foglalkozik lovakkal?

A felmérés alapján külön csoportosítottam a válaszokat a jobban láthatóság kedvéért 15 évnél régebb óta lovakkal foglalkozó és 15 évnél kevesebb ideje foglalkozókra. Nagyjából fele-fele arányban jöttek ki az eredménye. A megkérdezettek közül egy ember nem foglalkozik lovakkal.

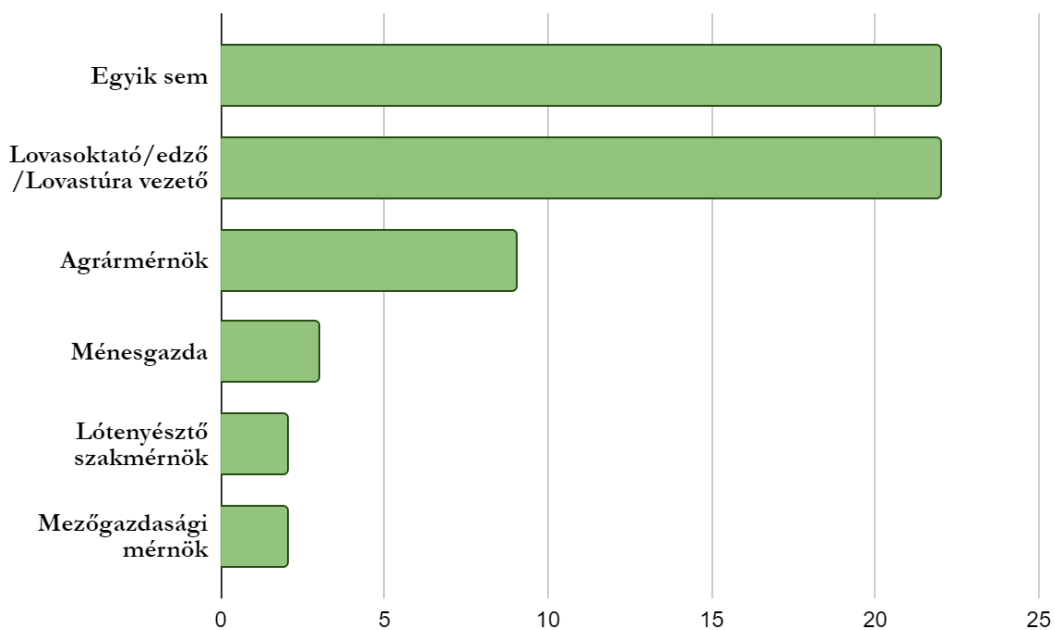
Ábra30

Foglalkoztatottsági jártalom

5. kérdés

Rendelkezik-e az alábbi végzettségek valamelyikével?

A válaszolók nagy része nem rendelkezett semmiféle végzettséggel a felsoroltak közül. A legtöbben Lovasoktató/Loasedző/Túravezető végzettségekkel rendelkeznek, utána soron követte az Agrármérnök, Ménesgazda, Lótenyésztő és Mezőgazdasági mérnök végzettségek.

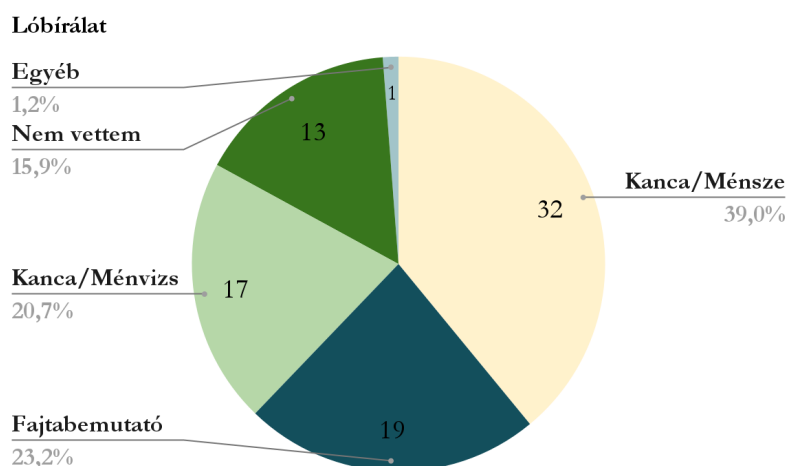

Ábra31

6. kérdés

Ön vett már részt (Ló)bírálaton?

A válaszadók többsége részt vett ló bírálaton. A legtöbben mén/kancaszemlén, illetve fajtabemutató , kanca/ménvizsgán. A megkérdezettek közül 13-an nem vettek részt semmiféle hasonló rendezvényen. Egy ember volt más rendezvényen. Ugyanakkor mivel 3 választási lehetőségük volt a kitöltőknek lehetséges, hogy 1 ember például nem csak

mén szemlén, de fajtabemutatón is volt.

Ábra31
Ló bírálat

7. kérdés

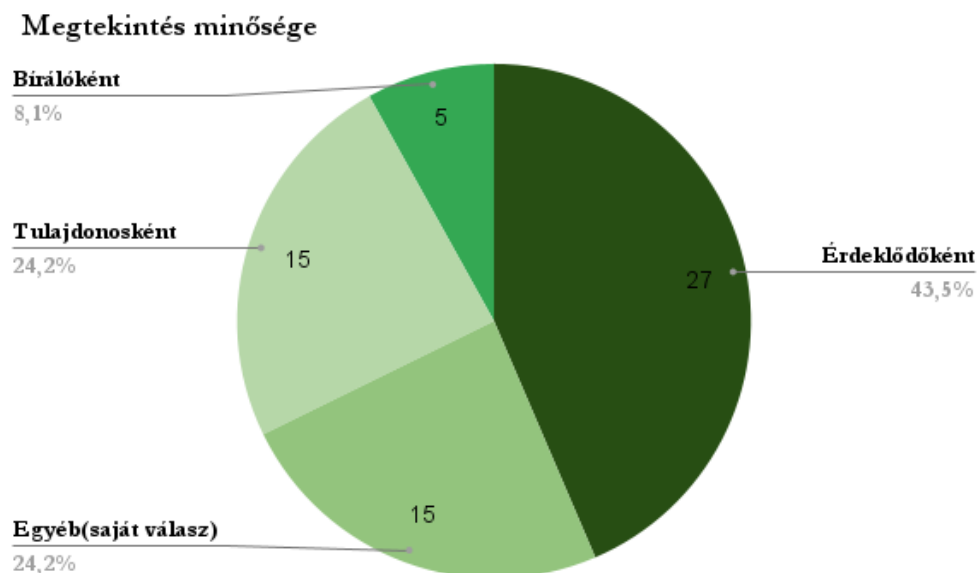
Melyik év(ek)ben?

Az eredmények között volt olyan aki rendszeresen is látogat ilyen eseményeket 2020-as évektől egészen 2024-ig. 2021-ben többen is voltak a MSLT Csikóchampionátuson Magyarországon. Némely válaszadó külföldön (Németországban) volt különböző bírálatokon. A legrégebbi adat azzal kapcsolatban, hogy melyik évben tekintettek meg ilyen eseményt 1993-ban volt. De számtalan megkérdezett 30-20-15 éve is járt különböző bírálatokra.

8. kérdés

Ha vett részt ilyen eseményen, milyen céllal?

Többségben érdeklődőként tekintették meg ezeket a rendezvényeket, ám itt is fennáll a 3 mező megjelölés, tehát akár a érdeklődők között is lehettek tulajdonosok.

Ábra32

Megtekintési ráta

9. kérdés

Leginkább milyen típusú/fajtájú lovak bírálatán vett részt?

Az eredményekből leszűrhető, hogy a többség magyar sportlovak, pónik és kislovak, kisbéri (és kisbéri félvér) valamint nóniusz és arabok bírálatán volt. De előfordult még: lipicai, fríz, arab, oldenburgi, hannoveri, furioso-north star, gidrán, quarter horse, magyar félvér, akhal teke, és egyéb hidegvérűek is.

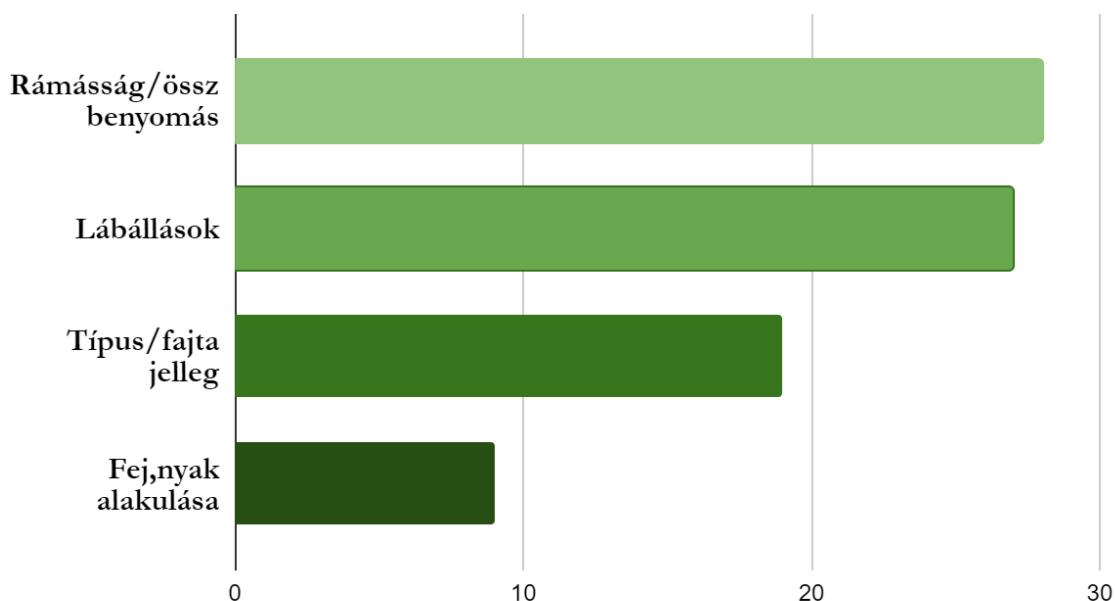
10. kérdés

Egy ló értékelésekor mely küllemi tulajdonságokat tartja a legfontosabbnak?

A rámasság/összbenyomás, és a lábállásokat preferálták jobban a válaszadók egy ló értékelésekor, utána következett a típus/fajta jelleg majd a fej, nyak alakulása majd a paták figyelembe vétele. Hasonló arányban volt a far alakulás illetve a nemi jelleg 3-3 arányban,

valamint a hát és a szügy,mellkas, váll tulajdonságok 2-2 arányban.

Tulajdonságok

Ábra33

Tulajdonságok megoszlása

11. kérdés

Kérem fejtse ki az ön által legfontosabbnak tartott küllemi hibákat!

A válaszolók nagy része a paták (bakpata) illetve a nem megfelelő lábállást (rokkant állás, nyitott csánk, csánkpókok, rövid/meredek csüd, túlnyitott csánk) kizáró tényezőnek tartotta a ló mozgása tekintetében. Valamint a nem megfelelő fej/nyakillesztés, szűk állkapocs, aránytalanul nagy fej, a rövid/hosszú nyak, szarvasnyak, durva fej szintén nem kívánatos. A hát tekintetében a pontyhát, hát gyengeség, beesett/fesztes/rövid/hosszú/izomszegény hát szintén több megkérdezettnél is kizáró tényező volt, valamint a meredek lapocka. Bármilyen anatómiai rendellenesség, genetikailag öröklődő, ez esetben mozgásra kiterjedő betegségek/problémák szintén. A gyenge, csapott far, a mozgáskultúra figyelmen kívül hagyása, túlságosan hosszú hát, szűk mellkas, váll és csípőízület rossz szögelése, hosszú/pontyágyék vagy kötéshibák ágyéknál, nem harmonikus megjelenés, szűk mozgás csakugyan kizáró szempont. Az aránytalan test, bármi olyan hiba ami nem csak a küllemet

befolyásolja, hanem hat a ló mechanikájára is, illetve azok a hibák, amik nem korrigálhatók (fejletlen csontozat),

12. kérdés

A Ló mozgása szempontjából mit tart a legfontosabbnak?(tegye sorrendbe az alábbiakat)

Mivel ez a kérdés sorrendbe rakós volt, az eredményeket arányaiban kaptuk meg, így a kapott adatok alapján a következőket tudjuk konklúzióként levonni. A válaszadók a következőkből válogathattak: jármódok tisztasága, térnyerősség, rugalmasság, lendületesség. Első helyen a jármódok tisztasága volt. Második, harmadik helyen a rugalmasság, lendületesség melynél néhány tizednyi volt csupán a választó vonal. A kérdésben felállított lehetőségek közül pedig az utolsó helyre a térnyerősség került.

13. kérdés

Miket tart a legfontosabb mozgáshibáknak?

A 13. kérdés kifejtős volt. Az eredményekből leszűrhető, hogy az ütem hibák, az aszimmetrikus mozgás, kaszáló, szabálytalan lábingás, nem tiszta jármód, dülöngélés, impulzus, lendület, rugalmasság hiánya, és a nem elégséges térnyerés vagy túlzott akciósság szintén negatív tényező egy ló mozgásánál a válaszadók szerint. Valamint ha a ló nem lépi át az első láb patanyomait vagy hátuljával bevág az első sarokvánkösba. Továbbá a kitöltők válaszai alapján, szintén nem kecsesítő a szurkálás, bokázás, vontatott mozgás, fű alatti járás, sántaság, vagy bármi sántaságra utaló jel. A szűk, merev, elejére eső mozgás, összeszedetlenség, csámpásság, ferdeség, rugalmatlanság, rövid, lapos, lendület nélküli mozgás előbbiekhöz hasonlóan nem kívánatos. Keresztezve vágta (paszban lépés/vágtázás) túlzott lazaság, lapátolás, kifordult vagy bemenő lábak, kakasléptűség, illetve ha a ló nem tud maga alá lépni, vagy lelépi a patáit szintén nem ígéretes.

Azokat a mozgáshibákat amiben a ló saját magát megsebesíti, vagy ha a ló bár magasra emeli az első lábait (pl. díjlovas feladatok végzésekor), de a hátsó lábai kevésbé dolgoznak is egy negatív szempont. Továbbá a gyakori hamis vágta (lovassal vagy anélkül), egyensúlytalanság, gyakori botladozás, darabosság, lomha mozgás, csak felfelé haladó, előre nem menő mozgás vagy a túlmozgások szintúgy a fontos mozgáshibák közé sorolható. Valamint bármi ami kiképzéssel nem befolyásolható mozgáshiba, a válaszok alapján a legfontosabb mozgáshibák listájába csoportosítható.

14. kérdés

Fontosnak tartja-e a ló viselkedését, ha igen mely tulajdonság(ok) a legfontosabb(ak)?

Az eredmények alapján a nyugodt, jó idegrendszert, tanulékonyt, önkontrollt kezelhetőséget, engedelmisséget, együttműködést, "jófejséget", embercentrikusságot (csikó korban való emberhez szoktatás), intelligenciát mind az előnyös tulajdonságok csoportjába sorolták a válaszadók. Pozitív tulajdonságok közé csoportosíthatjuk még a statisztikák alapján, ha az adott lovat inkább vissza kell fogni, mint hajtani, továbbá a kiegyensúlyozottságot, a megfelelő idegrendszert (ingerekhez szokottságot), kezelhetőséget, energikusságot, feladatok végrehajtásakor mutatott lelkeséget. Valamint az előbbiekhöz sorolható még az érdeklődés, temperamentum, szervezeti szilárdság, munkakészség, a bizalom és tisztelet kellő aránya, önkifejező magatartás (nem agresszívan), a kíváncsiság, motiváltság, érzékenység, és az éberség is. A fejfeltés, kaparás, istállójárás, túlságos agresszivitás (néhány kitöltő szerint azonban bármiféle agresszivitás) kizáró tényező.

15. kérdés

Ön szerint mely tulajdonságok befolyásolják leginkább egy ló lovagolhatóságát?

Fele-fele arányban a ló viselkedésétől, illetve az adott állat kiképzőjét tehát a képzettséget tartották felelősnek a vitatott kérdés szempontjából mint befolyással bíró tényező. Tehát az oda-vissza hatás elengedhetetlen a lovagolhatóság szempontjából, a nyugodt lovas-nyugodt ló effektus abszolút érvényes. A lovas részéről, továbbá a szakmai tapasztalat, kiegyensúlyozottság, következetesség, önbizalom, határozottság (agresszió nélkül) egy fontos szempont a megfelelő eredmény eléréséhez.

Továbbá a terhelés mértéke figyelembe veszi, a ló testi/szellemi adottságait (nem-e túl sokat kérünk tőle, ami akár a ló testi vagy szellemi kapacitását meghaladja). Hatással bíró tényező lovagolhatóság szempontjából a ló anatómia adottságai (testfelépítés), egészsége, a ló "önhordási" képessége, a jó/rugalmas mozgás (támaszkodás) a vérmérséklet, átengedősség, veleszületett képességek, tanulékonyága, a ló magabiztossága, motiváltság, és az állat nyugodtsága, kezelhetősége is. Az állat részéről a figyelmesség, pozitív hozzáállás, érdeklődés mind az emberhez mind a munkához szintén befolyásoló tényező lehet. Ám a túlzott temperamentumosság, a gyenge idegrendszer, rebbenékenység, rossz testfelépítés, a gyenge ízületek/paták, viselkedésbeli "problémák" mind negatív hatást gyakorolhat a ló

lovfigyagolhatósága szempontjából az eredmények alapján. Előfordult olyan válasz is mely szerint nem befolyásolja a lovagolhatóság a ló tulajdonsága, hiszen megfelelő előkészítés (akadémista szemlélet szerint) után akármelyik ló együttműködő lehet nyereg alatt is.

16. kérdés

Ön szerint mik egy ló legfőbb értékmérő tulajdonságai?(Tegye sorrendbe az alábbiakat!)

A 16-os kérdés sorrendbe rakós volt, ezt figyelembe véve a következő eredmények jöttek ki. Első helyen a viselkedés, második helyen szervezeti szilárdság, majd a küllem/megjelenés, negyedik helyen a mozgás, ötödik helyen a lovagolhatóság, hatodik helyen a marmagasság, majd a kényelem, utolsó helyen pedig az ugróképesség kapott helyet.

17. kérdés

Mi az a legfontosabb dolog ami ha hiányzik, biztosan nem vásárolna meg egy lovat?

A válaszok alapján a következő eredményeket tudjuk levonni, a többség fontosnak tartja a küllemet például helyes lábszerkezet (némely válaszadó esetében a nagy patákat, paták formáját, valamint a mellső lábak szabályosságát jobban előnyben részesíti), továbbá a(z) stabil egészséget (emésztőszervrendszeri/mozgásszervi problémák kizáró tényezők), embercentrikusságot, a nyugodtságot, az ugró képességet, természetes kíváncsiságot, teljesítményt, kondíciót, társas viselkedést. A kényelmes hát, szép küllem, engedelmisség szintén fontos szempont. A súlyos küllemi hibákat, goromba viselkedést ha adottságai alapján nem felel meg a használati célnak, vagy a gyenge idegrendszer, mind kizáró okai lehetnek ló vásárlása szempontjából.

Sok válaszadó a mentalitást, harmóniát mind a mozgásban, mind a küllemben (összhatást), a származást az elhagyhatatlan kategóriába sorolja. Ha a ló mozgáshiányos, agresszív, a tüdő bármiféle betegsége utaló jelet mutat kizáró tényező. A megkérdezettek válaszai alapján a megfelelő adásvételi szerződés, független állatorvosi vizsgálat a jó röntgenkép szintén az állat kizárását jelenti.

De érdekes volt megfigyelni, hogy sokan a saját képzettségi szintet és a ló szintjét/a ló megfelelő tapasztalat és tudás nélküli megítélését/vásárlását is a kizáró tényezők közé sorolja. Sokan az együttműködést, ló-lovas között fontosabbnak tartja mint például a mozgásbeli hibákat, hisz azokat a kooperáció segítségével tudja fejleszteni a későbbiekben

tulajdonos. Egyes válaszadók a ló közeledő magatartását tartja a legfontosabb dolognak lóvételi szempontból.

4.2. Következtetések, javaslatok

A lovak küllem és mozgásbírálata téma nagyon érdekes és sokkal mélyebb ismereteket igényelt mint, ahogy azt az elején gondoltam, éppen ezért az, hogy bíróval, szakmabelivel ebben a témában jártas emberrel beszélhettem sokat segített. A kérdőívben sokkal nehezebb volt úgy összeszedni az eredményeket, hogy szabadon választhatóak voltak, nehezebb volt a végén átlátni a válaszokat. Mindezek ellenére abszolút tanulságos volt számomra mind a kérdőív készítése mind a végkifejlet dokumentálása.

Az űrlap megosztásával kapcsolatban felmerült számos probléma, ugyanis nehezen ment az 50 kitöltő elérése különböző okokból kifolyólag is. Legközelebb keresnék több lovas csoportot is mely kissé szakmaibb hiszen néhány megkérdezett nem csak hasznos üzenetekkel láttak el hanem néhol flegmább, értelmetlen, használhatatlan válaszokkal.

5.Összegzés

A ló küllem-és mozgásbírálat téma segít jobban áttekinteni a lovak küllemi illetve mozgásbeli felépítését.A küllem tekintetében a lovak elképesztően változatosak éppen ezért nagyon jó útmutatást nyújtanak a különböző bírálati rendszerek, főleg azoknak akik nem tudják mi alapján haladjanak végig egy ló értékelése szempontjából.Akik pedig nem akarnak ezekre az értékelésekre időt/energiát fordítani azoknak pedig egy szakember könnyen segítő kezét tud nyújtani.

Mozgásbírálatnak is megvannak a megfelelő szempontjai melyek segítségével tudjuk bírálni a lovakat ilyen a jármódok tekintetében a szabályosság (tisztaság), tényerősség, rugalmasság.Attól függően mire szeretnénk használni a lovat, kell egy ló kinézetét/mozgását a megfelelő kritikával illetni.Nem szabad olyan elvárások elé állítani az adott állatot ami akár evolúciósan, akár adottságilag nem áll rendelkezésére.Ilyen lehet például az ugróképesség ha bármelyik kislovat, 1,8 m-es akadályon akarnánk ugratni valószínű, hogy nagy százalékban sikertelenül járnánk.

Lovak megítélése tekintetében megkülönböztetünk szemle, leíró, sorrend megállapító, törzskönyvi (pontozásos, lineáris) típusokat.Ebből amit ma frissebb pontozási rendszernek tekintünk, az a leíró bírálat.A leíró rendszerben mint amilyen az MSLT 2024-es Ményvizsgán is volt megállapíthatjuk az adott ló bírálati szempontjait és ezt tetézhajjuk akár szöveges/képes formában is.

Összességében ez a téma sok kutatást kíván és habár előfordulnak különböző források, irodalmak e témában, úgy gondolom nagyon nagy szükség lenne több átfogóbb akár fajonkénti kötetes formában további példányokra is.Figyelmesnek, és nyitottnak kell lenni mert előfordulhat, hogy olyan forrásokban is talál az ember e-témához kapcsolódó tartalmakat melyeket könnyen feltud használni.

A továbbiakban folytatni fogom kutatásom, mert felkeltette az érdeklődésem, illetve kíváncsiságom ez a témakör.Mindezek ellenére egyet biztosan állíthatok, a jövőben legyen az kiállítás, szemle vagy bírálati rendezvény, ha módomban áll rendszeres látogatója leszek a továbbiakban a hasonló eseményeknek.

Felhasznált Irodalom

Dr.Bodó I., Dr.Bökönyi S.,Dr.Bucsy L., Ernst J., Dr.Fekete S., Dr.Gyűrű F., Dr Hecker W., Dr.Pataki B., Dr. Szent-Iványi T., 1998, Lótenyésztők kézikönyve, Mezőgazda Kiadó, Dr. Lelkes L., A bírálati rendszer fej.60.old., 59-60.old., A küllemi bírálatok gyakorlata 56.o., 58.o.

Horváth J., Komarek L.,2020, A világ mezőgazdaságának fejlődési tendenciái , Akadémiai Kiadó, <https://mersz.hu/kiadvany/766/info/>

Jurányi Róbertné, Gubicza Sándorné, 2020, Munka-és-Tűzvédelem, Akadémiai Kiadó, <https://mersz.hu/kiadvany/648/info/>

Kovács B., Monostori K., 1905, A ló tenyésztése,Országos Széchényi Könyvtár, Magyar Elektronikus Könyvtár, <https://mek.oszk.hu/06300/06341/>

Bokor, Á., Pongrácz, L., Bartos, Á. & Gulyás, L., 2011. Lótenyésztés, Nyugat-Magyarországi Egyetem - Kaposvári Egyetem – Pannon Egyetem.

Gr. Széchényi I., 1828, Budapest, Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2010 <https://mek.oszk.hu/06900/06915/06915.htm#3>

Magdalena S., Tadeusz J., 2020, Institute of Genetics and Animal Biotechnology of the Polish Academy of Sciences, Jastrzębiec, Poland, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://www.igbzpan.pl/uploaded/FSiBundleContentBlockBundleModelTranslatableBlockTranslatableFilesElement/filePath/1842/str355-368.pdf>

Földművelésügyi Minisztérium, 1956 , Mezőgazdasági értesítő, https://adt.arcanum.com/hu/view/MezogazdasagiErtesito_1956/?query=k%C3%BCllemi+b%C3%ADr%C3%A1lat+lovakn%C3%A1l&pg=1&layout=s

HOI Nonprofit Kft., 2020, https://adt.arcanum.com/hu/view/AllattenyesztesTakarmanyozas_2020/?query=k%C3%BCllemi+b%C3%ADr%C3%A1lat+lovakn%C3%A1l&pg=68&layout=s

Dr.Massány E., 1926, A Magyar Lovassport Egyesületek Országos Szövetségének valamint Tagegyesületeinek Hivatalos Lapja https://adt.arcanum.com/hu/view/SzentGyorgy_1926/?query=k%C3%BCllemi+b%C3%ADr%C3%A1lat+lovakn%C3%A1l&pg=193&layout=s

Czuczai I., 2024, Szóbeli közlés

D. Lewczuk, 2013, Polish Academy of Science, Institute of Genetics and Animal Breeding Jastrzębiec, Magdalena, Polandchrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://aab.copernicus.org/articles/56/638/2013/aab-56-638-2013.pdf>

A. Iowa, 1913, By E. N. Wentworth, U. S.A.,
chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjcgclclefindmkaj/https://ia800708.us.archive.org/view_archive.php?archive=/28/items/crossref-pre-1923-scholarly-works/10.1007%252Fbf01696876.zip&file=10.1007%252Fbf01704285.pdf

L. Cameron, N. Stones, M. Freeman, S. Forino, 2023, University Centre Sparsholt, Westley Lane, Winchester, SO21 2NF, UK, Hartpury University, Hartpury House, Gloucester GL19 3BE, UK
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080623006767?casa_token=VmHap9rRIT4AAAAA:u6ZSle5YFJvLK85FKvXGbgPaK5XKhGXXqn6BvUBaHFhE7KpVfE6HKE D1RNDn-WJ4jC7V606tuCpd

S. Dyson, 2002, From a presentation at the 7th World Equine Veterinary Association Congress,

https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080602701391?casa_token=RcdKdtI22sAAAAA:A0_cuLZ1UXwQmCMD73OaZK5bP1l0MAcVw2V0w0vMBiKP_6gWA7rGO h6GN184KuWyonCNPV32Dw

Dr. Pataki B., 2024. Lóbirálat előadás

Dr. Pataki B., 2024, Szóbeli közlés

Internetes források:

(INTERNET1) Forrás: (<https://juliafarm.gportal.hu/gindex.php?pg=36973109>) (2023.12.15)

(INTERNET2) Forrás: <https://lovam-lovak.hu/a-lo-szine/> (2023.12.15)

(INTERNET3) Forrás: <https://loszingenetika.com/szinek/alapszinek/> (2023.12.15)

(INTERNET4) Forrás: <https://lovakmania.hu/lo-szinek/> (2023.12.15)

(INTERNET5) Forrás: <https://lovam-lovak.hu/a-lo-szine/> (2023.12.15)

Mellékletek

Ábrák:

(Ábra1) Forrás: <https://www.5mp.eu/web.php?a=vadlegelo&o=2xnaE6cRyo> (2023.12.15.)

(Ábra2) Forrás: <https://juliafarm.gportal.hu/gindex.php?pg=36973109> (2023.12.15.)

(Ábra3) Forrás: <https://horseyhooves.com/black-horse-breeds/> (2023.12.15.)

(Ábra4) Forrás: <http://saddle.hupont.hu/32/lovak-idezetek> (2023.12.15)

(Ábra5) Forrás: <https://loszingenetika.com/2018/09/24/tuzottseg-white-ticking-rabicano-white-patterns/> (2023.12.15)

(Ábra6) Forrás: <http://horses-forever.hupont.hu/4/loszinek> (2023.12.15)

(Ábra7) Forrás: <https://hu.pinterest.com/pin/676384437781691561/> (2024.04.29)

(Ábra8) Forrás:

https://utalomamatekot.5mp.eu/web.php?a=utalomamatekot&o=nYLMY_XLXG (2023.12.15)

(Ábra9) Forrás:

<https://ligetlovarda.hu/l%C3%B3-f%C5%91bb-sz%C3%ADnei-%C3%A9s-jegyei> (2023.12.15)

(Ábra10) Forrás: <http://fokusz-paci.hupont.hu/8/a-lo-jegyei> (2023.12.15)

(Ábra11) Forrás: Saját kép: MSLT Ményvizsga 2024, Nemzeti Lovarda

(Ábra12) Forrás: Saját kép: MSLT Ményvizsga 2024, Camelot IC, 2021-es születésű mén; Czuczai I. Felvezetőjével/ Tulajdonosával

(Ábra13) Forrás: Saját kép: MSLT Ményvizsga 2024; Noud, 2018-as születésű mén és Felvezetője, Törőcsik M. Tulajdonos

(Ábra14) Forrás: <https://lovasszovetseg.hu/fei-id-es-fei-rc-igenylese/> (2024.04.07)

(Ábra15) Forrás:

<https://lovasszovetseg.hu/wp-content/uploads/2019/01/lodiagram-1-1024x604.jpg>

(2024.04.07)

(Ábra16) Forrás: Saját kézzel ki fotózott kép-Lótenyésztők kézikönyve-Bírálati rendszer fejezet 64.old.)

(Ábra17) Forrás: Saját kézzel kifotózott kép - Lótenyésztők kézikönyve - Dr.Bodó I. et al., 1998)A bírálati rendszer fejez., 60.old.)

(Ábra18) Forrás: :Saját kézzel kifotózott kép - Lótenyésztők kézikönyve - Dr.Bodó I. et. al., 1998)A bírálati rendszer fejez., 61.old.

(Ábra19) Forrás :Saját kézzel kifotózott kép-Lótenyésztők kézikönyve - Dr.Bodó I. et. al., 1998, A bírálati rendszer fejez. 66.old.

(Ábra20) Forrás: Saját kézzel kifotózott kép - Dr.Bodó Imre et. al., 1998 - A bírálati rendszer fejez. 60.old.

(Ábra21) Forrás: Saját kézzel lefotózott Leíró bírálati lap- MSLT Ményvizsgáról származó)

(Ábra22) Forrás: Magyar Sportlótenyésztők Országos Egyesülete Facebook

old.,https://www.facebook.com/photo/?fbid=801319905373721&set=pcb.801322728706772&locale=hu_HU

(Ábra23) Forrás: Saját kézzel lefotózott kép- MSLT Ményszemle 2024 -Först Hope Mén

(Ábra24) Forrás: Saját kézzel készített kép - MSLT Ményszemle 2024

(Ábra25) Forrás: Saját kézzel kifotózott kép - 2024-es MSLT Ményszemléről származó lap

Köszönetnyilvánítás

A következőkben szeretnék köszönetet mondani konzulensemnek a Dr. Bartos Ádám Sándor Tanár Úrnak, hogy mindig készséggel válaszolt kérdéseimre, problémáimra.

Valamint szeretnék köszönetet mondani Dr. Pataki Balázsnak a feltett kérdéseim megválaszolását, illetve azt, hogy előadását rendelkezésemre bocsátotta és egyéb kérdéseimre is készséggel válaszolt. Köszönet illeti még Czuczai Istvánt az MSLT Ményszemlén tartott előadásáért, és a külön kérdéseimre való megválaszolásáért.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat
III. Hallgatói Követelményrendszer
III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat
6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója
4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános
hozzáféréseiről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és
eredetiségéről

A hallgató neve: Kocsis Eszter
A Hallgató Neptun kódja: B49WYC
A dolgozat címe: Lovalak Üllém-és-Moragás bírálata
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Élettani és Takarmányozástani Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Takarmányozástani és Takarmányozás-élettani Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott
záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi
alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen
megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a
záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását
engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás
felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori
szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár-
és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a
megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után
nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év 04 hó 24 nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Kocsis Eszter (név) (hallgató Neptun azonosítója: (BU9W7C) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Keszthely, 2024. április 8.

Dr. Bartos Ádám
egyetemi docens
belső konzulnes

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.